

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Linguistica 12 (2017)

ISSN 2083-1765

DOI 10.24917/20831765.12.13

Ewa Horyń, Ewa Zmuda

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków

O imieniu *Krystyna* – szkic onomastyczno-teologiczny

Słowa kluczowe: antroponim, diachronia, etymologia, onomastyka, teologia

Key words: anthroponym, etymology, diachrony, onomastics, theology

Imię Szanownej Jubilatki – o którym będzie niniejszy artykuł – stanowi jednostkę onimiczną z grupy imion, których etymologię można wyprowadzić od przydomku mesjańskiego *Chrystus*. Jak podkreśla M. Malec,

w okresie wczesnośredniowiecznym weszła do antroponimii polskiej grupa imion zaczynających się od połączenia fonemów *kr-*, *kř-* < łac. *Chr-*, *Cr-* [...]. Imiona te język polski zapożyczył, najprawdopodobniej za pośrednictwem czeskim, z kościelnej łaciny późnego średniowiecza (Malec 1994: 56).

Wśród tych antroponimów znalazły się również takie, które motywowane są przydomkiem mesjańskim *Chrystus*, w tym imię *Krystyna*. W poniższym szkicu chcielibyśmy pokrótce przedstawić etymologię imienia *Krystyna*, teologiczne znaczenie nazwy *Chrystus*, będącej podstawą omawianego imienia, funkcjonujące w polszczyźnie warianty imienia *Krystyna* oraz przeanalizować – w ujęciu diachronicznym – popularność tego imienia, w tym także jako imienia zakonnego.

Związki *Krystyny* z *Chrystusem* – etymologia imienia

Ustalenie etymologii opisywanego imienia nie nastęrcza specjalistom w tej dziedzinie trudności. *Krystyna* – żeński odpowiednik imienia *Krystyn* – to ‘należąca do Chrystusa, chrześcijanka’ (Grzenia 2006: 198). Wskazuje się, iż jest to imię pochodzenia łacińskiego, a podstawą jego utworzenia stało się imię *Christinus*¹, które z kolei powstało od nazwy *Christus* + sufiks *-inus* (zob. Fros i Sowa 1998: 536; Grzenia 2006: 198).

Nazwa *Christus* pochodzi od greckiego wyrazu *ὁ Χριστός* (*Christos*), który przez *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu* objaśniany jest następująco: „1. jako

¹ Na temat rozwoju grupy *Chr-* w *Kr-* – zob. Malec 1994: 56.

imię *pospolite* ‘namaszczony, pomazany, pomazaniec, mesjasz’; 2. jako imię własne, ‘Chrystus’². Grecki *ὁ Χριστός* (*ho Christos*) jest tłumaczeniem hebrajskim; *מָשִׁיחַ* (*Masziach*) ‘namaszczony’; ‘pomazaniec’ (SWB: 512). Wyraz ten w biblijnym użyciu „jest właściwie synonimem króla, zwłaszcza Dawida i jego potomków” (SWB: 512). Jako nazwanie Jezusa możemy tę nazwę znaleźć już w Nowym Testamencie, gdzie jest ona odpowiednikiem hebrajskiego tytułu mesjańskiego *Mesjasz*:

Odpowiednikiem hebrajskiego terminu *Mesjasz* jest w Nowym Testamencie zazwyczaj tytuł *Chrystus*. Pierwsi chrześcijanie uważali Zmartwychwstałego za Chrystusa, ale w sensie wypełniającym i przekraczającym wszystkie nadzieje żydowskie; chętnie przy tym łączyli z sobą dwa tytuły: Chrystus i Pan (SNT: 389).

Tytuł ten nadany Jezusowi stał się podstawą nazwy całego wyznania religijnego. Posłużył również do tworzenia imion na gruncie języka greckiego lub łacińskiego (np. *Krystyn* czy *Krzysztof*). Bezpośrednim źródłem polskich wariantów tych imion były formy łacińskie.

Polskie warianty imienia *Krystyna*

Imię *Krystyna* w polskich dokumentach z okresu średniowiecza znajduje poświadczenie od wieku XIII. W tym okresie wystąpiły następujące formy tego imienia: *Krzsyz(tyna)//Krystyna*, *Kierstyna* oraz łacińskie *Cristina* i *Christina*. W tym czasie również odnotowano imiona, które M. Malec klasyfikuje jako słowotwórczo pochodne: *Krzsyz(z)ta//Krysta*; *Krzsyz(z)tka//Krystka* (sufiks *-ka*); *Chryścińica*, (*-ica*); *Krzychna* (*-ch+na*); *Chrczonka* (*-ka*) (Malec 1994: 372).

W dobie średniopolskiej upowszechniona już jest przede wszystkim forma *Krystyna*, choć jak zauważa E. Rudnicka-Fira, w wielu dokumentach imiona były zapisywane „w postaci oficjalnej łacińskiej; zapisy derywowanych form polskich zdarzały się sporadycznie” (Rudnicka-Fira 2013: 43). M. Koszyk, ekscerpując materiał antroponimiczny Grybowa, odnotowała natomiast takie formy, jak: *Krystyna*, *Chrystyna*, *Krzsyztyna* (Koszyk 2010: 45). Współcześnie wśród form pochodnych tego imienia spotyka się postaci typu *Krysia*, *Kryśka*, *Krystynka*, *Krzycha*, daw. i gwar. *Krzsia*, *Krzsiska* (Grzenia 2006: 198).

W imiennictwie zakonnym zaś można spotkać obok podstawowej formy *Krystyna* również wariant *Christina*³.

Motywacja religijna nadawania imienia *Krystyna*

Motywacja religijna w obrębie chrześcijaństwa wiąże się z nadawaniem dziecku imion motywowanych przez postaci biblijne, osoby doznające czci w Kościele oraz przez świętych chrześcijańskich, męczenników i wyznawców (por. Malec 1994:

² *ὁ Χριστός* pochodzi od czasownika *χρίω* (*chrio*) ‘namaszczać, pomazać’.

³ Wariant ten odnotowano podczas kwerendy w zakonie sióstr benedyktynek. Analiza imion zakonnych umieszczona w artykule opiera się na materiale zebrany w wyniku kwerendy własnej przeprowadzonej w latach 2013–2015 oraz na materiale udostępnionym przez s. Małgorzatę Borkowską, autorkę *Leksykonu zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*.

17). Zwyczaj nadawania na chrzcie właśnie takich imion, choć znany jest od okresu wczesnego chrześcijaństwa, nie był powszechnie stosowany nawet we wczesnym średniowieczu, upowszechnienie tego zwyczaju przychodzi wraz z odnową Kościoła (ok. XII w.) (por. Malec 1994: 17).

M. Malec imię *Krystyn* umieszcza w grupie staropolskich imion chrześcijańskich pochodzenia łacińskiego, motywowanych przez świętych średniowiecza (1994: 21). Zarówno w okresie omawianym przez badaczkę, jak i w późniejszym motywacja religijna nadawania tego imienia mogła zatem wiązać się z wyborem postaci świętego na patrona. Kościół katolicki czci czterech Krystynów (zob. Fros i Sowa 1998: 537–540): 1) Krystyn, męczennik z XI w.; 2) Krystyn z Landais (XII w.); 3) Krystyn, biskup Prus (XIII w.); 4) Krystyn, patriarcha Antiochii (XIII w.) oraz trzy Krystyny: 1) Krystyna z Tyru lub Bolzano; 2) Krystyna Przedziwna (XII–XIII w.); 3) Krystyna ze Stommeln (XIII w.). Warto zaznaczyć, iż wszyscy ci święci pochodzą właśnie z okresu średniowiecza. Związki z Polską można znaleźć tylko w biografii Krystyna męczennika, który służąc u benedyktynów eremitów, przybył z Italii do Polski na zaproszenie Bolesława Chrobrego (w 1002 r.) (Fros i Sowa 1998: 538).

Motywacja religijna nadawania tego imienia może być jednak dwojaka. W Polsce imię *Jezus* objęte było, i jest, tabu sakralnym (Malec 2001: 75; zob. też Krawczyk-Tyrpa 2004: 84). Szacunek i cześć dla Jezusa Chrystusa, będące powodem nienadawania jego imienia dzieciom, przenikał się z jego kultem i pragnieniem wiązania życia z jego osobą⁴. Przyjęcie więc imienia *Krystyn/Krystyna* pozwalało na nadanie dziecku Jezusa jako patrona bez łamania wyżej wspomnianego tabu⁵, a ponieważ etymologiczne związki Krystyny z Chrystusem były dla użytkowników polszczyzny w dobie staropolskiej (por. np. postać fonetyczna *Christina*) – i w pewnej mierze średniopolskiej – bardziej czytelne, nie można wykluczyć takiej motywacji. Nie da się oczywiście – zwłaszcza mówiąc o przeszłości – określić motywacji nadawania imion w sposób niepozostawiający wątpliwości, większość pozostaje bowiem w sferze domysłów i hipotez. Jak podkreśla T. Skulina:

Ustalenie motywów, które decydowały o popularności niektórych imion, a następnie o zmianach, jakie zachodziły w całym ich zasobie jest dla historyka antroponimii znacznie trudniejsze niż dla badacza współczesnego imiennictwa (Skulina 1988: 55).

Motywacja religijna towarzyszyła również nadawaniu imienia *Krystyna* w zakonach⁶, gdzie imię to wystąpiło albo samodzielnie jako pojedyncze imię, albo jako część imienia złożonego. W tym drugim przypadku imię to mogło wystąpić albo jako imię pierwsze imienia podwójnego np. *Krystyna Elżbieta* (wizytki), albo jako imię drugie imienia podwójnego, np. *Franciszka Krystyna, Katarzyna Krystyna*,

⁴ Podobnie było z imieniem Maria, które również objęte było swego czasu w Polsce tabu religijnym, jak pisze Ł.M. Szewczyk obowiązywało przekonanie, że „bluźniercze sięgnięcie po imię wywoła nieszczęście” (1990: 28). Imię Maria jest w Polsce nadawane przez katolików od połowy XVIII w. (Szewczyk 1990: 28).

⁵ Funkcjonujący w średniowieczu wariant *Christina* był raczej przejrzysty etymologicznie, można więc wnioskować, że właśnie Chrystus był wskazywanym przez imię patronem.

⁶ Brane są tu pod uwagę tylko imiona zakonne, czyli takie, które są nadawane podczas obłóczyn i zastępują imię chrzestne. Definicję imienia zakonnego zob. Zmuda 2015: 138.

Maria Krystyna, Anna Krystyna (wizytki). W przypadku imion sióstr karmelitanek bosych imię to znalazło się w złożonej konstrukcji (imię/imiona + tytułacja⁷): *Krystyna Marianna od Nawiedzenia NMP, Józefa Krystyna a Iesu Maria, Krystyna od Ofiarowania NMP, Krystyna od Narodzenia NMP, Krystyna Urszula od Zaślubin NMP, Krystyna od św. Michała, Krystyna Magdalena od św. Michała i św. Józefa, Krystyna Petronela od Opieki NMP, Dominika Krystyna od św. Trójcy*.

Imionom nadawanym w zakonie zawsze towarzyszy motywacja religijna, bowiem zmiana imienia wiąże się nierozzerwalnie ze zmianą życia (por. Malec 2005: 115)⁸. Imiona zakonne przede wszystkim albo wskazują poprzez imię wzór do naśladowania (patrona, którego przykład życia staje się wzorem), albo jakąś prawdę teologiczną, której kontemplacja ma być celem życia zakonnego (por. Zmuda 2015: 137–140). W przypadku imienia *Krystyna* może to być zarówno wskazanie na postać któregoś ze świętych czczonych w Kościele, jak i postawienie nowicjusze przed oczami zbawczego dzieła Chrystusa poprzez odwołanie bezpośrednio do jego osoby (por. etymologia). Odwołanie do osoby Chrystusa, który ma patronować imieniu, widać wyraźnie w wariacie imienia zakonnego *Christina* (benedyktynki).

Współczesne motywacje nadawania imienia *Krystyna*

Wśród czynników decydujących o wyborze imienia onomaści wymieniają między innymi tradycję rodzinną, tradycję religijną, motywy estetyczne – brzmienie i formę imienia oraz możliwość tworzenia zdrobnień, oryginalność, niezwykłość oraz znaczenie imienia (np. Bystron 1938: 34; Jakus-Borkowa 1987: 47; Bubak 1993: 20; Malec 2001: 81).

Obecnie decydujący wpływ na wybór imienia mają: względy estetyczne (zob. np. Umińska-Tytoń 2003: 122–123), tradycja religijna, która stanowi niewielki procent nadań (według badań Umińskiej-Tytoń – ok. 5%; zob. 2003: 141), a także środki masowego przekazu, kształtujące określoną modę i w tej dziedzinie życia.

W przypadku imienia *Krystyna* trudno jednoznacznie ustalić, jakie czynniki decydowały o jego wyborze. Wiąże się to zapewne z tym, iż w przypadku mniej popularnych imion dysponujemy jedynie wycinkowymi informacjami na ten temat. Badania regionalne dostarczają bowiem niepełną liczbę przykładów wykorzystania do nominacji w ciągu kilku pokoleń tylko niewielkiej części z ogólnego zasobu imion (Malec 2001: 96).

Z uzyskanych danych⁹, którymi dysponujemy, wynika, że istotnymi czynnikami decydującymi o wyborze imienia *Krystyna* były: data urodzenia dziecka –

⁷ Na temat znaczenia terminu tytułacja zob. Sochacka 2003; por. Zmuda 2015: 146.

⁸ Jak podkreśla się w badaniach nad imiennictwem zakonnym, „obecnie motywacja imion nadawanych w zakonach jest przede wszystkim religijno-symboliczna. Nowe imię to nowy patron, który ma wyznaczać sposób życia, przeżywania wiary, działalność w Kościele i świecie” (Zmuda 2015: 138).

⁹ Dane na temat motywacji oraz popularności imienia *Krystyna* pochodzą również z prac licencjackich oraz magisterskich obronionych w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w latach 2002–2014: Ciurka M., *Imiona w księgach metrykalnych parafii Trzetrzewina w województwie małopolskim*, praca magisterska napisana pod kierunkiem K. Kowalik, Kraków 2007; Dziura S., *Imiona chrzestne w księgach metrykal-*

13 marca (Siedlce), ładne brzmienie (Podegrodzie), a także motywacja rodzinna: imię odziedziczone po matce lub matce chrzestnej (Haczów, Trzetrzewina).

Popularność imienia *Krystyna* od XVI wieku do dziś

Jak wiadomo, imiona chrześcijańskie w pełni upowszechniły się w polskim systemie antroponimicznym po soborze trydenckim (1545–1563), dlatego wydaje się zasadne prześledzenie popularności imienia *Krystyna* właśnie w okresie od XVI do XXI wieku. Przez cały okres dziejów *Krystyna* nie należała do imion bardzo popularnych. Tendencje te zauważalne są w poszczególnych wiekach na różnych obszarach Polski.

I tak, w XVI w. Krakowie, jak podaje E. Rudnicka-Fira, imię *Krystyna* zostało nadane 10 razy, co daje 22 miejsce wśród wszystkich ochrzczonych dzieci (Rudnicka-Fira 2013: 44). Nieco więcej notowań udokumentowano w XVII w. – 61, co daje 16 miejsce wśród wszystkich nadanych imion w tym okresie (Rudnicka-Fira 2013: 81).

Podobną tendencję w tym zakresie zauważa się w nieco mniejszych miejscowościach na terenie Małopolski. W tym samym czasie bowiem w Grybowie zanotowano 9 użyć tego imienia (miejsce 22). W Kasinie Wielkiej, jak podaje J. Kobylińska, imię *Krystyna* pojawiło dopiero w połowie XVII w. (pierwszy zapis pochodzi z r. 1649), a następnie na początku w. XVIII (ostatni zapis z r. 1719). Zdaniem autorki, było to imię dość rzadkie i późno odnotowane. Nosiło je 5 mieszkanek Kasiny Wielkiej. Warto dodać, że imię to w Księgach gromadzkich Kasiny Wielkiej wystąpiło w dwu wariantach fonetycznych: *Krystyna* oraz *Krzystyna*. Zdaniem autorki, na liście rangowej *Krystyna* zajmuje dopiero 10 pozycję (Kobylińska 2011: 149–150).

Na podstawie danych zebranych z parafii pcimskiej z lat 1617–1629 można ustalić, że imię *Krystyna* plasuje się poza pierwszą piętnastką w grupie imion typu *Agata, Anastazja, Brygida, Cecylia, Justyna, Klara, Wiktoria* (Dziadkowiec 2000: 170).

Dość dalekie miejsca imię to zajmowało na terenie Wielkopolski: w I połowie XVII w. mamy jedynie 2 poświadczenia tego imienia (33 miejsce), *ex aequo* z *Gabrielą, Petronelą* i *Teresą*, w II połowie XVII w. jest to 7 nadań (22 miejsce).

nich parafii Łany Wielkie (w latach 1922–1932), praca licencjacka napisana pod kierunkiem E. Horyń, Kraków 2014; Hojoł N., *Imiona chrzestne w parafii Stadniki od połowy XVIII w. do współczesności – tradycja i współczesność (1779–2009)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem E. Rudnickiej-Firy, Kraków 2011; Janusz K., *Imiona najmłodszych mieszkańców wsi Ptaszkowa (lata 1950–1964 oraz 1990–2006)*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem E. Horyń, Kraków 2011; Klepacka K., *Imiona żeńskie w parafii katolickiej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Haczowie (XX–XXI w.)*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem E. Horyń, Kraków 2014; Koszyk J., *Imiona chrzestne z lat 1950–1960, 1970–1990, 2000–2010 w księgach metrykalnych parafii Siedlce*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem E. Horyń, Kraków 2012; Matoga P., *Imiona chrzestne w parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Krakowie-Nowej Hucie (lata 1980–1989)*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem E. Horyń, Kraków 2012; Pęksa Z., *Imiona mieszkańców parafii Podegrodzie w XIX i XX w.*, praca magisterska napisana pod kierunkiem K. Kowalik, Kraków 2002; Świder I., *Funkcjonowanie imion w środowisku rodzinnym i szkolnym na przykładzie środowiska miejskiego w Bochni i środowiska wiejskiego w Starym Wiśniczu*, praca magisterska napisana pod kierunkiem K. Kowalik, Kraków 2002.

W przebadanych metrykach z Nowej Brzeźnicy k. Częstochowy, również z XVII w. (lata 1631–1641), poświadczą się obecność (po jednym imieniu; 32 miejsce) imienia *Krystyna* zarówno wśród starszego, jak i młodszego pokolenia (Tomecka 1994: 177). Tendencję tę potwierdzają również dane pochodzące z Olesna na Śląsku Opolskim: w XVI–XVIII w., gdzie imię *Krystyna* pojawia się dość sporadycznie, bo 3 razy, obok *Zuzanny* i *Rozyny* (Magda-Czekaj 2000: 197).

W dziewiętnastowiecznym Grybowie imieniem tym ochrzczono tylko jedno dziecko, co daje 72 miejsce na liście rangowej (Koszyk 2010: 48). W tym samym wieku w parafii Stadniki imieniem *Krystyna* ochrzczono tylko 3 dzieci. Co ciekawe, już w XX w. (1901–2000) na tym terenie imię to awansowało (41 użyc) i zajmowało 5 miejsce na liście najchętniej nadawanych imion żeńskich obok *Marianny*, *Józefy*, *Stanisławy* i *Heleny*.

Pierwsza połowa XX w. przynosi istotne zmiany w tym zakresie. Warte uwagi jest, że imię to częściej zaistniało wśród mieszkańców Olesna na Śląsku Opolskim w okresie powojennym (w 1949 r.) – uplasowało się na drugim miejscu (Magda-Czekaj 2000: 199).

Analiza materiału antroponimicznego z Miechowa, z lat 1918–1939, pokazuje, że wśród dzieci, którym nadano tylko jedno imię, antroponim *Krystyna* (10 zapisów) znajdował się wśród 8 najpopularniejszych imion obok *Janiny* (31), *Zofii* (18), *Marianny*, *Stanisławy* (po 16), *Heleny* (14), *Anny* (11) i *Józefy* (10). Zdecydowanie większą frekwencję imię to miało wśród imion podwójnych. Jako pierwsze zostało zarejestrowane 24 razy, jako drugie 10 razy (Horyń 2010: 70).

W latach 20. i 30. XX w. w parafii Łany Wielkie w woj. śląskim (powiat zawierciański) imię to zostało nadane w obydwu dekadach 6 razy: w 1926 r. zarejestrowano je w liczbie 4 użyc, a w 1932 r. – 2.

W innej części Polski, na Zamojszczyźnie, w parafii Horyszów Polski, pierwsze nadania tego imienia w XX w. przypadają na lata 1929–1931, kiedy to *Krystyna* miała 6 nosicielek. Imię to zaczęło być modne w dwóch kolejnych dekadach. I tak w latach 1939–1941 mamy 19 użyc, 1949–1951 – 23; późniejsze lata przynoszą spadek popularności tego imienia: 1959–1961 – 3 użycia, 1969–1971 – 2.

Pewną ciągłość imienniczą obserwuje się przy lekturze ksiąg metrykalnych parafii Siedlce, w woj. małopolskim. W latach 1950–1960 szczególnym zainteresowaniem cieszyła się grupa imion żeńskich, w skład których wchodziła właśnie *Krystyna*. Popularnym zwyczajem w tej parafii było nadawanie takich samych imion, w czym utwierdzają nas pierwsze pozycje rankingu. 11 dziewczynek otrzymało na chrzcie imię *Krystyna* obok tak popularnych imion jak *Maria* (23) czy *Helena* (13). W kolejnej dekadzie: lata 1970–1980 zarejestrowano 1 użycie, w 2000–2010 było podobnie.

W Ptaszkowej, w tym okresie (lata 1950–1955, 1956–1960), imię *Krystyna* na chrzcie otrzymało 29 dzieci płci żeńskiej, w następnych latach: 1961–1965 zyskało tylko jedną nominację. Podobnie w Trzetrzewinie, gdzie w 1964 r. otrzymało tylko 3 nadania, w 1984 r. jeden raz pojawiło się jako pierwsze i jeden raz jako drugie imię.

Na Podkarpaciu, w parafii haczowskiej, od połowy lat 50. XX w., mimo niskiej frekwencji, imię to pojawiało się dość regularnie: 6 razy zanotowano je w latach 1956–1958, jednostkowo zaś w latach 1966–1968 oraz 1976–1978.

Podobne zjawisko dostrzegamy w parafii łowickiej w woj. łódzkim. Jak przedstawia R. Plichta, w Łowiczu w latach 1951–1955 najchętniej nadawano dzieciom płci żeńskiej imiona: *Teresa* (115), *Anna* (109), *Maria* (108), *Krystyna* (101), *Barbara* (93), *Marianna* (83), *Jadwiga* (71), *Zofia* (68), *Elżbieta* (66) i *Janina* (66). W późniejszych latach, 1991–1995, imię *Krystyna* odnotowano jednostkowo (Plichta 1998: 127, 131).

Według J. Bubaka, imię *Krystyna* wśród 118 różnych imion nadanych w Krakowie-Śródmieściu w 1975 r. lokalizowane było na 33 miejscu (Bubak 1978: 178). Warto dodać, że w ostatnich dwóch dekadach XX w. – w latach 80. i 90. – w Krakowie-Nowej Hucie imię to zostało zamieszczone w spisie żeńskich imion, niestety, ze względu na niską frekwencję, bez podania liczby użyć.

Koniec XX i pierwsza dekada XXI w. przynosi znaczny spadek popularności tego imienia. Zdaniem Umińskiej-Tytoń, *Krystyna* była notowana w 1998 r. jedynie 4 razy, co daje jej 61 miejsce na liście ogólnopolskiej imion nadawanych w 1998 r. (Umińska-Tytoń 2003: 145). Warto dodać, że w 2002 r. w Bochni udokumentowano tylko 2 nadania tego imienia, w Starym Wiśniczu – 1 raz, w latach 2000–2010 w Siedlcach (woj. małopolskie) mamy tylko jedno użycie tego imienia.

Pewne tendencje wskazujące na mniejszą lub większą popularność danego imienia można wskazać również w imiennictwie zakonnym. W przypadku imienia *Krystyna* stosunkowo dużą ilość użyć obserwuje się w wieku XVII (28), nieco mniej w wieku XVIII (21), nadawanie tego imienia jako zakonnego spada w kolejnych wiekach. Przy czym należy zaznaczyć, że nie we wszystkich zakonach, w których występuje zmiana imienia, imię *Krystyna* było w ogóle nadawane. Omawiany antropim pojawił się w takich zakonach, jak¹⁰: klaryski, bernardynki, cysterki, dominikanki, norbertanki, karmelitanki bose, wizytki, augustianki, benedyktyнки. Przy czym w takich zakonach, jak augustianki, norbertanki, cysterki imię to wystąpiło jednostkowo. Szczególnie dużą ilość nadań imienia *Krystyna* – na tle innych zakonów – odnotowano w zakonie sióstr bernardynek (22); powyżej dziesięciu notacji imię to ma również w spisach imion wizytek (12) i karmelitanek bosych (11).

Podsumowanie

Porównując wyniki badań w poszczególnych regionach, można wysnuć wniosek, że w przypadku imienia *Krystyna* dostrzega się nieznaczną odrębność lokalną. Opracowania regionalne pokazały, że liczba nadań tego imienia nie odbiega znacznie od norm ogólnopolskich. Można natomiast stwierdzić, że popularność tego imienia zmieniała się cyklicznie: szczyt popularności osiągnęło w połowie XX w., w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. zaś popularność imienia zaczęła gwałtownie spadać, często osiągając znikomą bądź zerową liczbę nadań. Zdaniem K. Nowik, najwyższy procent nadania tego imienia przypada na lata 50. XX w., kiedy to imię *Krystyna* uzyskało 7,17 % nadań. Z danych frekwencyjnych przedstawionych przez K. Rymuta wynika, że w 1950 r. imię to nosiło 167 776 kobiet. W późniejszych

¹⁰ Podajemy potoczne, powszechnie używane nazwy zakonów. Na temat nazw żeńskich zgromadzeń zakonnych zob. E. Breza 2013; a na temat nazw nieoficjalnych zob. Warzecha 2013.

dziesięcioleciach są to wartości: 5,93% (1960), 2,25% (1970), 0,51% (1980), 0,17% (1990), 0,17% (1994) (Nowik 1998: 63).

Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że imię to ma względnie stałe miejsce w systemie antroponimicznym, o czym świadczą dane z ostatnich dwóch lat. W 2015 r. zarejestrowano 108 nadań tego imienia w całej Polsce¹¹. Sytuacja ta w zasadzie nie zmieniła się w 2016 r. – w Polsce *Krystyna* została nadana 101 razy¹².

Z badań wynika również, że imię to nigdy nie należało do imion szczególnie popularnych. Na stałe występowanie, ale nieszczególną popularność imienia *Krystyna* zwraca uwagę również E. Klisiewicz, który wskazuje imię *Krystyna*, jako to, które ma frekwencję poniżej 20 nadań i nie uwzględnia go w badaniu dynamiki zmian imion najbardziej popularnych (Klisiewicz 1994: 77–82).

O znaczącej roli tego imienia świadczy fakt, że imię *Krystyna* przez cały okres dziejów na stałe weszło do polskiego zasobu imienniczego. Z jednej strony bowiem jako samodzielna jednostka nazewnicza funkcjonuje wśród imion chrześcijańskich, z drugiej zaś, ze względu na swoją motywację religijną, „odsyłająca do osoby Chrystusa”, do dziś zachowało swoją wyjątkową pozycję – ma swoje czynne miejsce w zasobie żeńskich imion zakonnych (por. Wieczorek 2010: 281; Zmuda 2017: 191–201).

* * *

Na koniec warto dodać, iż *Krystynom* najczęściej przypisuje się takie cechy, jak: wybitna osobowość, zorganizowanie, łagodność i życzliwość, których odbicie można z pewnością znaleźć również wśród cech naszej Jubilatki. Mimo iż nie przybliżyliśmy naukowego życiorysu ani przebiegu pracy zawodowej Pani Profesor *Krystyny Kowalik*, to jesteśmy w pełni przekonani, iż wśród najważniejszych cech wyróżniających sylwetkę Jubilatki wymienić należy z jednej strony: ogromną erudycję, rzetelność naukowo-badawczą, świeże spojrzenie na dawne i współczesne problemy językoznawcze, z drugiej zaś: życzliwość, wrażliwość, skromność oraz otwartość na drugiego człowieka.

Wykaz skrótów

SNT – X. Léon-Dufour, *Słownik Nowego Testamentu*, Poznań 1998.

SWB – *Słownik wiedzy biblijnej*, red. B.M. Metzger, M.D. Coogan, Warszawa 1999.

Bibliografia

- Borkowska M., 2004, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. I, Warszawa.
Borkowska M., 2005, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. II, Warszawa.
Breza E., 2013, *Nazwy zakonów i zgromadzeń zakonnych żeńskich*, „*Slavia Occidentalis*”,
https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13345/1/2013_SO_Ling_-art3.pdf (dostęp: 10.06.2017).

¹¹ <http://akademiaporodu.pl/top-news/ranking-imion-2015-najczesciej-i-najrzadziej-nadawane-imiona/> (dostęp: 17.06.2017).

¹² <http://akademiaporodu.pl/top-news/najpopularniejsze-imiona-2016-ranking-imion-2016/> (dostęp: 17.06.2017).

- Bubak J., 1978, *Imiona modne*, „Onomastica” XXIII, s. 177–182.
- Bubak J., 1993, *Księga naszych imion*, Wrocław.
- Bystroń J.S., 1938, *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa.
- Dziadkowiec S., 2000, *Imiona mieszkańców wsi Pcim i motywacje ich nadawania w latach 1617–1899 oraz współcześnie*, „Onomastica” XLV, s. 166–190.
- Fros H., Sowa F., 1998, *Księga imion i świętych*, t. III, Kraków.
- Fros H., Sowa F., 2004, *Księga imion i świętych*, t. I, Kraków.
- Jakus-Borkowa E., 1987, *Nazewnictwo polskie*, Opole.
- Grzenia J., 2006, *Słownik imion*, Warszawa.
- Horyń E., 2010, *Żeńskie imiona chrzestne w księgach urodzeń miasta Miechowa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica” V, s. 66–75.
- Klisiewicz E., 1994, *Żeńskie imiona chrzestne w podkrakowskiej parafii Rudawa z lat 1570–1897 (na podstawie ksiąg metrykalnych)*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie. Prace Językoznawcze” VIII, s. 77–82.
- Kobylińska J., 2011, *Imiennictwo ludności wiejskiej w Polsce południowej w XVI–XVIII w.*, „Onomastica” LV, s. 139–168.
- Koszyk M., 2010, *Antroponimia Grybowa i okolic od XVII do XIX wieku*, Tuchów.
- Krawczyk-Tyrpa A., 2004, *Imiona zakazane i unikane*, [w:] *Nazwy mówią*, red. M. Pająkowska-Kęsik, M. Czachorowska, Bydgoszcz, s. 80–94.
- Magda-Czekaj M., 2000, *Imiona mieszkańców Olesna na Śląsku Opolskim i ich socjologiczne uwarunkowanie od XVI do 1. połowy XX wieku*, „Onomastica” XLV, s. 191–210.
- Malec M., 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.
- Malec M., 1996, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków.
- Malec M., 2001, *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków.
- Malec M., 2005, *Imiona*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków, s. 95–118.
- Nowik K., 1998, *Zmiany frekwencyjne w zasobie imion w Polsce powojennej*, [w:] *Najnowsze przemiany nazewnictwa*, red. E. Jakus-Borkowa, K. Nowik, Warszawa, s. 57–71.
- Parzniewska J., 1996, *Imiona nadawane w Krakowie w 1992 roku*, „Onomastica” XLI, s. 139–151.
- Plichta R., 1998, *Imiona chrzestne w księgach metrykalnych katedry łowickiej w latach 1951–1955 oraz 1991–1995*, „Onomastica” XLIII, s. 117–139.
- Rudnicka-Fira E., 2013, *Imiennictwo krakowian od XVI do XVIII wieku na tle historii i kultury*, Kraków.
- Rymut K., 1995, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków.
- Skulina T., 1988, *Imiona kobiet w Wielkopolsce XVII i XVIII wieku*, „Slavia Occidentalis”, XLV, s. 47–60.
- Sochacka S., 2003, *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych*, [w:] *Metodologia badań onomastycznych*, red. M. Biolik, Olsztyn, s. 245–254.
- Szewczyk Ł.M., 1990, *Kultowe i kulturowe znaczenie imienia Maria*, „Studia Gnesnensia”, red. S. Pieszczoł, t. IX, Gniezno, s. 25–40.
- Tomecka A., 1994, *Imiona chrzestne w księgach metrykalnych Nowej Brzeźnicy k. Częstochowy w XVII i XVIII wieku*, „Onomastica” XXXIX, s. 157–177.

Umińska-Tytoń E., 2003, *Niektóre kulturowe aspekty współczesnego imiennictwa polskiego*, [w:] *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa, s. 121–147.

Warzecha B., 2013, *Nazwy nieoficjalne żeńskich zgromadzeń zakonnych i ich członkiń w Polsce*, „Język Polski” XCIII, s. 196–205.

Wieczorek E., 2010, *Imiona Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus z drugiej połowy XX wieku*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica” V, s. 277–289.

Zmuda E., 2015, *Maria jako imię zakonne*, „Onomastica” LIX, s. 137–151.

Zmuda E., 2017, *Imiona zakonne sióstr klarysek w XVII i XVIII wieku*, [w:] *W kręgu dawnej polszczyzny IV*, red. M. Mączyński, E. Horyń, E. Zmuda, Kraków, s. 187–205.

On the name of *Krystyna* – onomastic-theological sketch

Abstract

This article is an attempt to characterize the name *Krystyna* from the onomastic-theological point of view. The presented linguistic analysis is diachronic. On the one hand, it focuses on the presentation of this anthroponym as a baptismal name on the background of nationwide and regional naming traditions, and on the other, describes its popularity in religious names. The study also includes geography and frequency data from individual regions of Poland.